

FAKULTETEN FÖR NATURVETENSKAP OCH TEKNIK

SVAR PÅ REMISS GÄLLANDE REGERINGSKANSLIETS REMITTERING AV NATURVÅRDSVERKETS DELREDOVISNING AV UPPDRAGET ATT SE ÖVER VILKA ARTER SOM BÖR VARA NATIONELLT FRIDLUSTA

Göteborgs universitet, Fakulteten för naturvetenskap och teknik

Box 466, 405 30 Göteborg

Datum: 2026-03-25

Diarienummer: GU 2026/405

Handläggare: Lisa Hillström

Handläggarens e-postadress: lisa.hillstrom@science.gu.se

Organisationens e-postadress: registrator@gu.se

Om mottagaren:

Mottagare: Klimat- och näringslivsdepartementet

Mottagarens Diarienummer: KN2026/00195

Mottagarens e-postadress: kn.remissvar@regeringskansliet.se

Göteborgs universitet har getts möjligheten att granska Naturvårdsverkets delredovisning av uppdraget att se över vilka arter som bör vara nationellt fridlysta. Underlaget har granskats av forskare med biologisk och miljöjuridisk kompetens.

Synpunkter

Den samlade bedömningen är att förslaget adresserar reella problem i dagens artskydd, särskilt vad gäller redundans, rättsosäkerhet och otydlighet i tillämpningen. Ett mer systematiskt och förutsägbart regelverk, där fridlysning tydligare kopplas till utpekade arter, kan innebära administrativa och rättsliga förbättringar. Samtidigt innebär förslaget en mer selektiv ansats till skydd, där färre arter omfattas av strikt fridlysning. Detta medför en risk att det faktiska skyddet för biologisk mångfald begränsas. Särskilt framträdande är att proportionalitetsavvägningar ges en mer central roll redan i urvalet av arter, vilket kan leda till att hänsyn till påverkan på verksamheter i praktiken väger tyngre än arters skyddsbehov.

Vidare bedömer vi att förslaget innebär ett systemskifte med betydande juridiska och praktiska konsekvenser. Medan artskyddsutredningen (SOU 2021:51) syftade till att skapa ökad tydlighet och balans i systemet, behöll den ett tydligt fokus på att säkerställa ett effektivt skydd i praktiken. Det nu aktuella förslaget innebär en förskjutning mot systemdesign, urval av arter och minskad konflikt i tillämpningen. I detta ligger en förändrad tyngdpunkt från skyddets effekt till regelverkets struktur.

Mot denna bakgrund framstår det som särskilt problematiskt att utredning och beredning har skett under en ovanligt kort tidsperiod. Kombinationen av ett omfattande systemskifte och en begränsad utredningstid ökar risken för att konsekvenser inte har analyserats tillräckligt, samt för oavsiktliga effekter i tillämpningen. Detta understryker behovet av en fördjupad analys i det fortsatta arbetet, särskilt av hur det föreslagna systemet samverkar med övriga regelverk och vilka konsekvenser det får för det faktiska skyddet av arter.

Dessa risker kan konkretiseras enligt följande:

- **Skogslandskapet – selektivt urval och proportionalitet i artlistan.** Förslaget innebär att fridlysning koncentreras till ett urval av arter baserat på bland annat proportionalitet och konsekvenser för markanvändning. Detta riskerar att leda till att arter knutna till kontinuitetsskog och död ved (till exempel vedlevande insekter, lavar och svampar) i mindre utsträckning inkluderas, eftersom skydd av dessa arter ofta påverkar skogsbruket. Konsekvensen kan bli ett indirekt försvagat skydd för hela skogliga livsmiljöer, då många arter är beroende av samma strukturer.
- **Jordbrukslandskapet – proportionalitet och hänsyn till brukande.** Genom att påverkan på pågående markanvändning vägs in i urvalet finns en risk att arter knutna till hävdberoende marker (till exempel ängs- och betesmarksarter) inte inkluderas i

fridlysningen. Eftersom dessa arter ofta kräver restriktioner eller anpassningar i brukandet, kan proportionalitetsbedömningar leda till att skyddet prioriteras ned, trots att dessa miljöer redan är starkt tillbakaträngda.

- **Akvatiska miljöer – principen om “rätt verktyg” och undvikande av dubbelreglering.** Förslaget innebär att arter som anses regleras genom andra regelverk inte ska omfattas av fridlysning. För arter som ål (*Anguilla anguilla*) innebär detta att de kan exkluderas med hänvisning till fiskeriförvaltning. Samtidigt visar Naturvårdsverkets tillämpningsunderlag att ålen uppfyller de biologiska kriterierna för fridlysning och därför inkluderas i prövningen. Detta illustrerar att listan inte utgör ett slutligt urval av arter som ska skyddas, utan ett underlag där arter först kvalificerar sig biologiskt men därefter kan sorteras bort utifrån andra kriterier. Ålen blir därmed ett tydligt exempel på hur arter med mycket högt skyddsbehov kan komma att exkluderas i ett senare skede med hänvisning till principen om “rätt verktyg” och proportionalitet. Mot bakgrund av att ålen dessutom har en stark kulturell dimension i Sverige, där förvaltningen präglas av en avvägning mellan bevarandebeståndet och ett begränsat, traditionellt fiske, blir denna avvägning särskilt tydlig. Att i detta läge avstå från fridlysning kan framstå som konsekvent utifrån systemets logik, men innebär samtidigt att skyddsnivån i praktiken avgörs utanför artskyddssystemet. Detta understryker att proportionalitetsbedömningen blir central och potentiellt avgörande för skyddsnivån, samt att det saknas en tydlig mekanism för att säkerställa att det samlade skyddet faktiskt motsvarar artens bevarandebehov.
- **Rinnande vatten och limniska system – beroende av flera regelverk.** För arter som stormusslor och andra sötvattensarter, där skyddet förutsätts uppnås genom en kombination av vattenförvaltning, områdesskydd och andra styrmedel, finns en risk att inget enskilt regelverk ger ett tillräckligt skydd. Förslaget saknar en tydlig mekanism för att säkerställa att dessa system tillsammans faktiskt uppnår gynnsam bevarandestatus.
- **Övergripande – från skyddsresultat till regelverksfördelning.** Genom att skyddet i högre grad organiseras utifrån vilket regelverk som ska hantera en art, snarare än en samlad bedömning av skyddsbehovet, finns en generell risk att arter faller mellan system. Detta är en direkt följd av förslagets fokus på systemdesign, selektiv fridlysning och undvikande av dubbelreglering.

Sammantaget bedömer Göteborgs universitet att tillämpningen av de föreslagna kriterierna kan innebära en ökad tydlighet och minskad dubbelreglering, men också en risk för ett försämrat skydd till följd av att proportionalitet ges ett större genomslag. De föreslagna

uppdateringarna kan innebära förenklingar i systemet, men samtidigt riskerar de att minska överskådligheten för allmänheten, särskilt om artlistor förändras över tid. Förslaget innebär en betydande förskjutning från fokus på skydd till en ökad betoning av proportionalitet, vilket kan få omfattande konsekvenser både för skyddsnivån och för rättstillämpningen. Mot denna bakgrund är det av stor vikt att den fortsatta berednings- och beslutsprocessen präglas av hög transparens, så att avvägningar och konsekvenser tydligt kan följas och utvärderas.

Beredning av remissen

Vi tackar för möjligheten att lämna synpunkter och står till förfogande för fortsatt dialog. Göteborgs universitets synpunkter har hanterats av Fakulteten för naturvetenskap och teknik via dialog inom universitets fakultetsövergripande Centrum för hav och samhälle, Göteborgs centrum för globala biodiversitetsstudier och Havsmiljöinstitutet.

Forskare som deltagit i dialogen är Pierre De Wit, Søren Faurby, Johan Höjesjö från Institutionen för biologi och miljövetenskaper; Aron Westholm, Juridiska Institutionen och Kristjan Laas, Havsmiljöinstitutet. Mats Lindegarth, Institutionen för marina vetenskaper och Centrum för hav och samhälle, var sammankallande, ansvarig för dialog och för den slutliga formuleringen av de medverkandes synpunkter.